

NORGES HØYESTERETT

Den 6. oktober 2023 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Falch, Høgetveit Berg og Steinsvik i

HR-2023-1885-U, (sak nr. 23-128258STR-HRET), straffesak, anke over dom:

I.

A

(advokat Karl Nicolai Vogt Skjerdal)

mot

Påtalemyndigheten

II.

Påtalemyndigheten

mot

A

(advokat Karl Nicolai Vogt Skjerdal)

truffet slik

B E S L U T N I N G :

Sakens spørsmål og bakgrunn, partenes syn på saken

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens fellende straffedom i sak om falsk forklaring til tingretten.
- (2) Påtalemyndigheten siktet 21. oktober 2019 A – heretter omtalt som tiltalte – for overtredelse av straffeloven 1902 § 166 første ledd (falsk forklaring). Siktelsen skjedde straks etter at påtalemyndigheten fikk oversendt dokumenter fra en annen straffesak.
- (3) Bakgrunnen for siktelsen var at daværende advokat B høsten 2014 ble oppnevnt av Nedre Romerike tingrett som forsvarer i en straffesak. Politiet innvendte at det var økonomiske og andre bindinger mellom B og klienten. Tingretten oppnevnte deretter i stedet tiltalte, som er advokat, som ny forsvarer for klienten.
- (4) Politiet protesterte også på den nye oppnevningen, med henvisning til at tiltalte, som tidligere hadde arbeidet for B, reelt sett fortsatt var ansatt hos ham. Tiltalte begrunnet i brev til tingretten hvorfor det ikke var grunnlag for innsigelsen mot henne. Tingretten stilte også noen flere spørsmål, som tiltalte svarte på. Politiet frafalt deretter innsigelsen.

- (5) Tiltale ble tatt ut 12. august 2022. Grunnlaget er at tiltalte 22. oktober 2014 ga uriktige opplysninger til tingretten om sin tilknytning til advokat B, og at informasjonen ble brukt av tingretten i vurderingen av tiltaltes oppnevning som forsvarer.
- (6) Follo og Nordre Østfold tingrett avsa 22. november 2022 dom med denne domsslutningen:
- «A, født 00.00.1984, frifinnes.»
- (7) Dommen er avsagt under dissens. Flertallet, fagdommeren og én meddommer, kom til at straffebestemmelsen objektivt sett var overtrådt, men at subjektiv skyld ikke var tilstrekkelig bevist.
- (8) Påtalemyndigheten anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, og Eidsivating lagmannsrett avsa 12. juni 2023 dom med denne domsslutningen:
- «1. A, født 00.00.1984 dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 166 første ledd til fengsel i 60 – seksti – dager.
2. A dømmes til å betale 5 000 – femtusen – kroner i saksomkostninger.»
- (9) Dommen var avsagt under dissens. To meddommere stemte for at tiltalte også skulle idømmes rettighetstap.
- (10) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen og saksbehandlingen under skyldspørsmålet, og straffutmålingen. Det anføres at lagmannsretten har anvendt regelen om avbrudd av foreldelse uriktig. Videre anføres at domsgrunnene er mangelfulle, og at beviskravet er uriktig forstått når flere sentrale anførsler ikke er tatt i betraktning. Endelig anføres at utgangspunktet for straffutmålingen er for strengt, og at tiltalte skulle vært idømt betinget fengsel som følge av liggetiden.
- (11) *Påtalemyndigheten* har inngitt motanke hva gjelder reaksjonsfastsettelsen og påstått at rettighetstap skal idømmes. Statsadvokaten har påstått at anken over straffutmålingen og motanken fremmes til behandling, og at anken for øvrig nektes fremmet. Riksadvokaten har i påtegning bemerket at det er vanskelig å se at vilkårene for å fremme anken over reaksjonsfastsettelsen er oppfylt.

Høyesteretts ankeutvalgs syn på saken

- (12) Ankeutvalget bemerker at A ble frifunnet i tingretten for det hun er dømt for i lagmannsretten. For slike tilfeller følger det av straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum at anken bare kan nektes fremmet dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem. En slik beslutning skal begrunnes, jf. § 323 andre ledd andre punktum.
- (13) Ankeutvalget bemerker videre at utvalget uansett kan gi samtykke til å fremme en anke som gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, jf. § 323 første ledd andre punktum.

Foreldelsesspørsmålet

- (14) Spørsmålet om straffansvaret er bortfalt som foreldet, hører under straffespørsmålet, jf. straffeprosessloven § 33 andre punktum. Det innebærer at Høyesterett også kan prøve bevisbedømmelsen.
- (15) Foreldelsesfristen er i dette tilfellet fem år, jf. straffeloven 1902 § 67 første ledd, fordi høyeste straff for brudd på samme lov § 166 er fengsel i inntil to år. Fristen regnes fra den dag det straffbare forholdet opphørte, jf. § 68, som var 22. oktober 2014.
- (16) Fristen avbrytes ved «rettergangsskritt som medfører at den mistenkte får stilling som siktet» eller, dersom siktelsen skjer ved utenrettslig erklæring eller ved utferdigelse av forelegg, ved «meddelelse til mistenkte om at han er siktet», jf. straffeloven 1902 § 69 første ledd.
- (17) Siktelsen ble utferdiget 21. oktober 2019. Den må regnes som en utenrettslig erklæring, jf. Rt-2011-472 avsnitt 16, slik at fristen regnes fra meddelelse til mistenkte om at hun er siktet. Det fremgår av § 69 første ledd tredje punktum at domstoloven § 146 andre ledd gjelder tilsvarende. Fristen avbrytes dermed når siktelsen «er avgitt til tilbyder av posttjenester».
- (18) Spørsmålet om når postlegging av siktelsen fant sted, er et bevisspørsmål. Ankeutvalget er enig med lagmannsretten i at denne avgjørelsen må bygge på det faktum som er mest sannsynlig.
- (19) Lagmannsretten bygger sin bevisvurdering på at påtalemyndighetens oversendelsesbrev er tidsfastsatt i politiets saksbehandlingssystem til 22. oktober 2019 kl. 08.37. I tillegg er det lagt vekt på at aktor i en e-post har opplyst:

«Jeg gav brevet i hånden til en politimann med ansvar for å håndtere brev og som bekreftet til meg at brevet ville bli lagt i postkassen samme dag. Jeg presiserte at det var veldig viktig.»
- (20) Det er i en senere e-post opplyst at aktor var nøye med å sikre at brevet ble sendt fordi han var klar over at fristen utløp samme dag. Han opplyser videre at det ikke er ytterligere notoritet rundt sendingen av brevet.
- (21) Tiltalte har anført at det ikke kan bygges på en presumsjon for at politimannen har fulgt instruksen når det mangler nærmere bevis for at han gjorde det. Dette er ankeutvalget ikke enig i.
- (22) Som lagmannsretten mener utvalget at brevet mest sannsynlig ble postlagt samme dag. Det er ikke opplyst noe som gir grunn til å tvile på at politimannen fulgte den klare instruksen han hadde fått.
- (23) Det er derfor klart at denne delen av anken ikke vil føre frem.

Domsgrunnene og lovanvendelsen under skyldspørsmålet

- (24) Tiltalte anfører at domsgrunnene er mangelfulle fordi sentrale bevis og anførsler fra forsvarers side ikke er kommentert. Det er blant annet pekt på at tiltaltes forklaring om etableringen av eget foretak skjedde uavhengig av Bs interesser. På gjerningstidspunktet var det bare ett uttak fra bankkonti, og det er ikke riktig å vektlegge senere uttak. At tiltalte var for ukritisk til sin tidligere prinsipal, er ikke relevant for hennes tanker og kunnskap.
- (25) Ankeutvalget bemerker at lagmannsretten har bygget på riktige rettslige utgangspunkter for sine bevisvurderinger, herunder på riktig beviskrav. Lagmannsretten konkluderer med at den er «overbevist» om at tiltalte visste at selskapet reelt sett var eid av B. Det er i den forbindelse vist til flere bevis som underbygger konklusjonen. Det er derfor ingen feil ved lovanvendelsen.
- (26) Det er heller ingen feil ved domsgrunnene, jf. straffeprosessloven § 40 første og fjerde ledd. Det kreves i fjerde ledd ikke mer enn en redegjørelse for «hovedpunktene» i rettens bevisvurdering. Anken synes her i stor grad å rette seg mot lagmannsrettens bevisbedømmelse, som Høyesterett ikke kan prøve.
- (27) Anken over lovanvendelsen og saksbehandlingen vil derfor klart ikke føre frem.

Straffutmålingen

- (28) Lagmannsretten slår korrekt fast at det klare utgangspunktet ved brudd på straffeloven 1902 § 166, er ubetinget fengselsstraff. Ved vurderingen av straffens lengde har lagmannsretten bygget på at forholdet er alvorligere enn i Rt-2006-713 og Rt-2015-44, hvor straffen ble satt til henholdsvis 45 dager, og 60 dager fengsel, hvorav 30 dager ble gjort betinget. Ankeutvalget er enig i det.
- (29) I straffeskjerpende retning har lagmannsretten lagt vekt på at den falske forklaringen er avgitt til retten av en advokat i rollen som advokat. Forklaringen ble gitt for å beholde egen oppnevning som forsvarer, og for å unngå begrensingene i klientens frie forsvarervalg. Tungtveiende allmennpreventive grunner tilsier at det reageres strengt på slike forsettlig overtreidelser.
- (30) Lagmannsretten kom til at forholdet i utgangspunktet kvalifiserer til en straff av fengsel fem måneder. Ankeutvalget mener at dette i alle fall ikke er for strengt.
- (31) I formildende retning skal det vektlegges at saken har blitt gammel.
- (32) En årsak til at saken har blitt gammel, er at lovbruddet først ble oppdaget omkring fem år etter at handlingen ble gjort. Det skyldes at påtalemyndigheten ikke tidligere hadde tilgang til nødvendige opplysninger om tiltaltes advokatvirksomhet. Blant annet fordi terskelen er høy for å ransake advokatkontorer, er oppdagelsesrisikoen liten for lovbrudd gjort i slik virksomhet. Ankeutvalget er derfor enig med lagmannsretten i at det ved straffutmålingen har beskjeden vekt at det gikk lang tid fra lovbruddet skjedde til etterforskningen startet.
- (33) Lagmannsretten bygget videre på at saken har ligget ubehandlet hos påtalemyndigheten – såkalt liggetid – i til sammen ett og et halvt år, noe som er et brudd på Den europeiske

menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 6. Forsvareren anfører at liggetiden er to og ett halvt år, mens det fra påtalemyndighetens side er pekt på at liggetiden er 21 måneder.

- (34) Ankeutvalget nevner at politiet i 2020–2022 også etterforsket og siktet tiltalte for brudd på straffeloven 1902 § 121 andre ledd (brudd på taushetsplikten), et forhold som senere ble henlagt. Den tiden som medgikk til denne etterforskningen, kan etter utvalgets syn ikke betraktes som ren liggetid i den saken som nå pådømmes. Men saken har under enhver omstendighet ligget ubehandlet hos påtalemyndigheten i lengre perioder, og fremdriften har i perioder også vært svak. Selv om dette innebærer at liggetiden ikke er så lang som forsvareren anfører, er utvalget enig med lagmannsretten i at saksbehandlingen samlet sett utgjør brudd på EMK artikkel 6.
- (35) Av forsiktighetsgrunner bør størrelsen på fradraget i straffen tilsvare det fradraget som gis for omkring 21 måneder liggetid. Lagmannsretten fastsatte straffen til fengsel i 60 dager, som innebærer et fradrag på 60 prosent fra straffens utgangspunkt. Ankeutvalget mener et så vidt betydelig fradrag gjør at straffen ikke er blitt for streng.
- (36) Det er ikke grunnlag for å gjøre fengselsstraffen betinget. Fradraget for liggetiden skal i utgangspunktet gis i straffens lengde, jf. HR-2016-225-S avsnitt 43.
- (37) Tiltaltes anke over straffutmålingen vil derfor klart ikke føre frem.

Avslutning

- (38) Utvalget finner det etter dette klart at tiltaltes anke ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Ettersom anken heller ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få disse ankegrunnene prøvd i Høyesterett, gis det ikke samtykke til ankebehandling, jf. § 323 første ledd andre punktum.
- (39) Når tiltaltes anke nektes fremmet, faller påtalemyndighetens motanke bort, jf. straffeprosessloven § 311 andre ledd.
- (40) Beslutningen er enstemmig.

S L U T N I N G

Anken nektes fremmet.

Borgar Høgetveit Berg
(sign.)

Ingvald Falch
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)